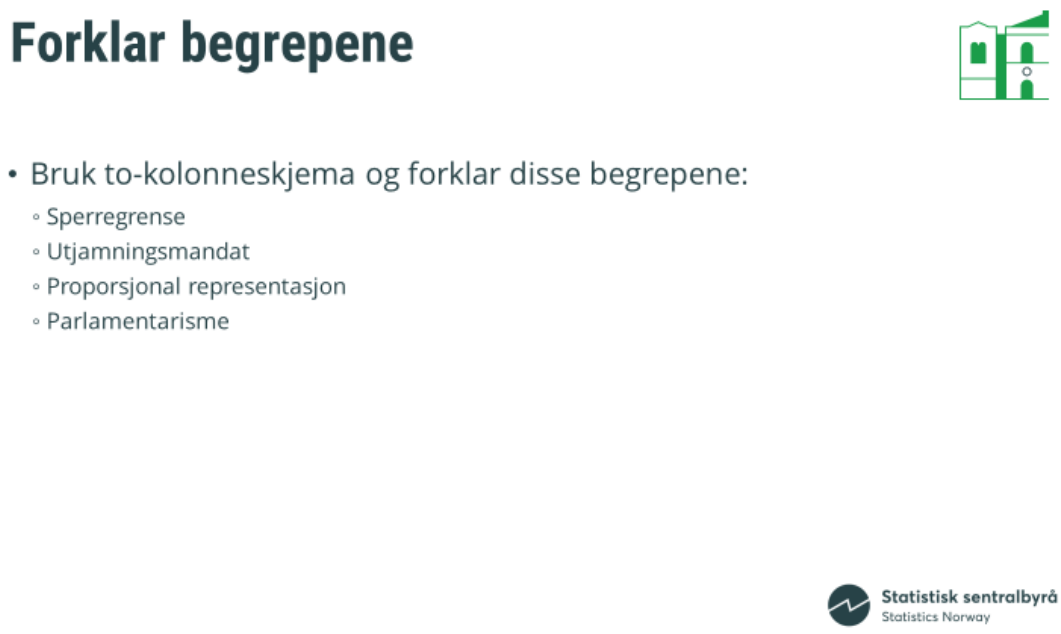
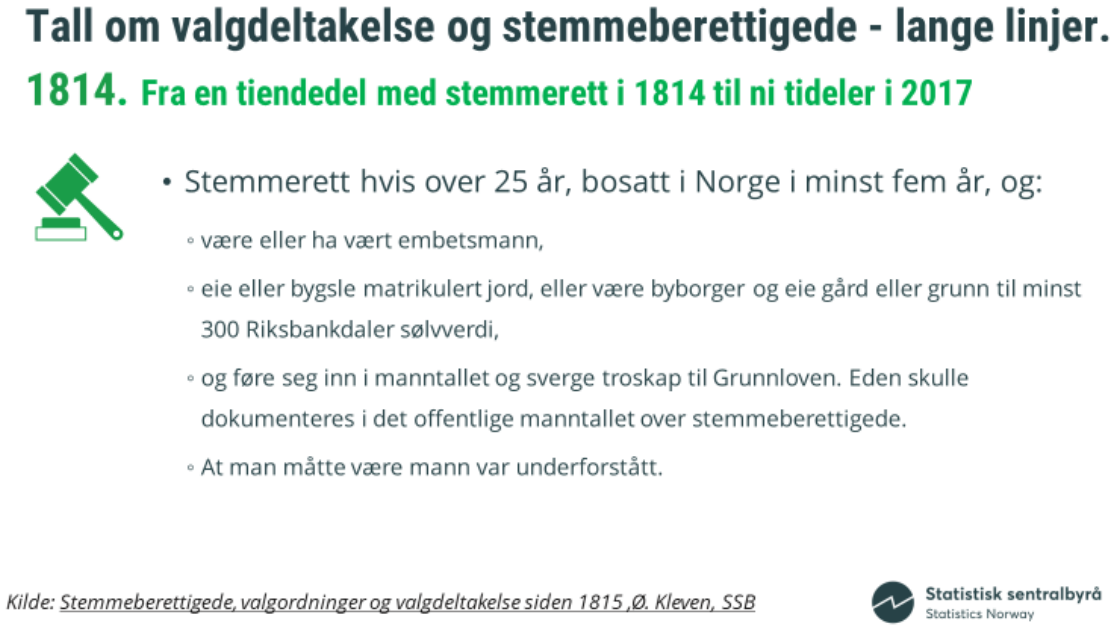

Lysark 1. Se mer om opplegget i fila «Instruksjonsark lærer Demokrati og medborgerskap_stortingsvalg testversjon september 2021»

Lysark 9. Del gjerne ut to-kolonneskjemaet før dere setter på filmen.

Lysark 11. Fra Kildeartikkelen:

Bestemmelsen om stemmerett ved stortingsvalg gis i *Kongeriket Norges Grunnlov kapitel C. Om borgerrett og den lovgivende makt (§§ 49 - 85)*. I paragraf 50 står det: «Stemmeberettigede ved stortingsvalg er de norske borgere, menn eller kvinner, som senest i det år valgtinget holdes, har fylt 18 år.» Legg merke til at det står eksplisitt at det gjelder både menn og kvinner.

Paragraf 50 i Grunnloven er endret 15 ganger siden 1814.

Grunnloven begrenset sterkt hvem som hadde stemmerett i 1814. Kun 11 prosent av befolkningen over 18 hadde stemmerett ved det første stortingsvalget i 1815. Men etter datidens målestokk hadde Norge en av de bredeste stemmerettene i Europa. Mellom 40 og 45 prosent av norske menn over 25 år kunne delta i stortingsvalgene. Det fins ikke skriftlige referater fra diskusjonene på Eidsvoll, det vi i dag vet har vi fra brev fra Eidsvollsmennene og senere memoarer. Allmenn stemmerett for kvinner og menn uten begrensninger knyttet til eiendom eller stand hadde sannsynligvis ingen talsmann på Eidsvoll.

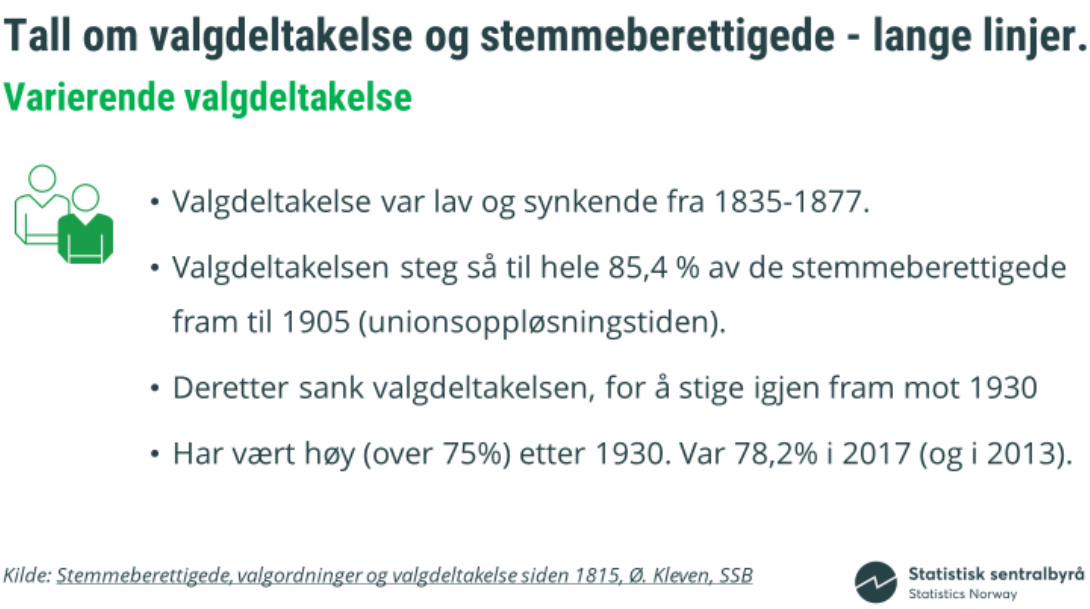

Lysark 12. Fra kildeartikkelen:

Samene i Finnmark fikk stemmerett i 1821
Etter 1814 ble det raskt klart at bestemmelsene i Grunnloven ekskluderte samene og mange norske borgere i Finnmark fra å stemme ved valg. Siden skattebetalere i Finnmark var pålagt de samme offentlige byrder som bøndene, var det rimelig at de fikk stemmerett.

Alle norske menn over 25 år får stemmerett
Embetsmennene var den mektigste gruppen i det norske samfunnet under det meste av 1800-tallet. De var ikke mer enn et par tusen, men hadde stor innflytelse. Grunnloven av 1814 ga dem en sentral rolle i perioden fram til 1884 som i norsk historie kalles gjerne «embetsmannsstaten». Året 1884 markerer begynnelsen på et parlamentarisk styresett som innebar embetsmannsstatens fall. Embetsstyret hadde møtt motstand i lang tid, innføringen av årlige storting fra 1871 ble blant annet begrunnet med at det var nødvendig å kontrollere regjeringen som ble utnevnt av Kongen bedre.

Kvinnene får stemmerett
Kampen for stemmeretten var den viktigste enkeltsaken for kvinnebevegelsen som vokste frem i 1880-årene. I 1890-årene ble stemmerett for kvinner på samme vilkår som menn fremmet og avvist tre ganger i Stortinget. Da kravet gikk igjennom i 1913, var det bare Finland (som den gangen ikke var selvstendig) som hadde allmenn stemmerett.

Lysark 13. Noen utvalgte forklaringer fra kildeartikkelen på denne og neste side (men les den gjerne for å finne flere): Valgdeltakelsen var temmelig lav frem til slutten av 1800 tallet. Helt frem til 1880 lå den på rundt eller under 50 prosent. Tallene tyder på at interessen for å stemme i mange or var temmelig laber. De store omveltningene i det norske samfunnet og striden mellom embedsmennene og venstreopposisjonen på Stortinget gjorde at valgdeltakelsen steg markert fra 1882, og var helt oppe i 90 prosent i 1894. Da stemmerett for alle menn over 25 år ble innført i 1898 sank valgdeltakelsen igjen og var i 1900 56 prosent. I 1905 ble unionen med Sverige oppløst av Stortinget 7 juni 1905, og 13 august ble det holdt en folkeavstemning hvor de stemmeberettigede skulle votere over hvorvidt de var enige i beslutningen. Dette var den første folkeavstemningen som noen gang ble avholdt i Norden. Valgdeltakelsen var svært høy, 85,4 prosent av de stemmeberettigede deltok. Siden 1930 har valgdeltakelsen i alle norske stortingsvalg vært på over 75 prosent. Høyest var den i 1965. Da møtte 85,4 av de stemmeberettigede opp ved valget. Siden 1990-tallet har det vært en nedgang, og deltakelsen har ennå ikke kommet over 80 prosent. Deltakelsen har siden 1997 ligget mellom 75,5 og 78,2. Valgforskere forklarer gjerne dette med at hvis regjeringsalternativene er uklare, synker deltakelsen, og med at velgerne lar være å stemme i situasjoner hvor de er uenige med eget parti i viktige spørsmål (Aardal og Valen 1995:49).

Lysark 14. Noen utvalgte forklaringer fra kildeartikkelen på denne og neste side (men les den gjerne for å finne flere): I begynnelsen av 1990- årene var Norge preget av den forestående avstemningen om Norsk EU-medlemskap 1994. Valgdeltakelsen på 89 prosent er den høyeste som har vært noen gang i Norges historie (etter at allmenn stemmerett ble innført). 52,2 prosent stemte mot at Norge skulle bli med i EU. EU-saken preget det politiske liv og valgkampene utover på 1990-tallet.**Valgdeltakelsen over livsløpet:** Fra 1969 har vi statistikk for valgdeltakelse etter aldergrupper for alle stortingsvalg. Det generelle bildet er at den er relativ lav for de yngste, stiger så fra 25 års alderen, men synker igjen for de aller eldste.I 1969 var valgdeltakelsen blant de over 80 år rundt 20 prosentpoeng lavere enn for alle aldersgrupper sett under ett. I 2013 er denne forskjellen redusert til under 10 prosentpoeng. I det siste valget var valgdeltakelsen 70 prosent for 18 og 19 åringene mot 63 prosent for de mellom 20 til 24 år. Dette peker i retning av at ulike livsfaser påvirker valgdeltakelsen (Franklin 2004). 18 og 19 åringer går som oftest fortsatt på videregående skole, bor hjemme hos sine foreldre og har en stabil livssituasjon. Personer i 20-årene befinner seg i større grad i en overgangsfase i livet, de kan ha flyttet fra sitt hjemsted for å ta utdanning eller gjennomføre militærtjeneste. Slike overgangsfaser er gjerne forbundet med lavere interesse for politikk (Bergh 2015:186). Når man senere stifter familie og blir integrert i et lokalmiljø, begynner å arbeide osv, stiger deltakelsen igjen. Den øker så jevnt og trutt og holder seg høy til cirka 75-års alderen. Den bratte nedgangen i 80-års alderen skyldes trolig alderdommen i seg selv og sviktende helse.

Lysark 18. Fra kildeartikkelen: Valgdeltakelsen varierer gjennom livet. Gruppen som lar være å møte opp i valglokalet, er betydelig blant dem som akkurat har flyttet hjemmefra, men skyldes dette ulikheter mellom generasjoner eller ulikheter i livsfaser?

Finn momenter i kildeartikkelen om:

«Politiske ressurser» sin betydning for valgdeltakelsen (individets sosiale og økonomiske bakgrunn)

Rasjonell aktør perspektivet (kostnader og nytte ved å stemme)

Livsfase eller generasjonsforklaring